

Fırsatlar Sunar

Tonlama

Tonlama

- Konuşma sırasında ses perdeleri arasında sürekli değişme olur.
- Bu perde değişikliği konuşma sırasında seslerin farklı farklı tonlarda çıkmasını sağlar.
- Konuşma sırasında sesin şiddetinin, yüksekliğinin değiştirilerek anlatıma çeşitli duyguların yüklenmesine tonlama denir.
- Tonlama ile sesin anlamı ile sözün anlamı birleştirilir. Okurken ya da konuşurken sesin duyguları belirtecek şekilde çıkması tonlama ile olur.

- Bulduğumuz ortamlardaki konuşmaları dinleyecek olursak, insanların konuşma akışı içinde duygularını seslerine yansıttıklarını fark ederiz.
- Konuşmaların yanında seslerin anlamını da dinlemeye çalışırsak, aslında kullanılan sözcükler kadar seslerin de anlam ifade ettiğini iyi anlarız.
- Konuşmaların içtenliği, inandırıcılığı tonlamadaki başarı ile yakından ilgilidir. Tonlama, konuşmada tekdüzeliği önleyerek söyleyişe ahenk katar.

- Konuşma bir hareketler zinciridir. Her cümlenin kendine özgü bir hareketi vardır. Bu hareket cümlenin anlatımdaki önemine ve anlatmak istediği düşünceye göre değişir.
- Hepsi aynı tonla başlayıp aynı tonla biten cümleler dizisinde bir hareketler zinciri söz konusu olamaz.
- Böyle olmayınca da konuşmadaki derinlik ve renklilik kaybolur. Bunun sonucunda da doğallıktan uzak bir tekdüzelik ortaya çıkar.

- Anlama göre tonlama değişikliği ve ayrıntıları çok çeşitlidir. Bazen bir sözcüğe ya da cümleye uyguladığımız tonlarla çok değişik anlamlar elde edebiliriz.

Örneğin;

- Tonlama ile ""Nasıl?" sorusu çok değişik anlamlarda kullanılabilir?
- Nasıl- merakla
- Nasıl- hayretle
- Nasıl- inanamayarak

Yani çeşitli duygu durumu ile sesin tonları ve kelimenin anlamı değişebilir.

- Ses titreşimlerinin yükselip alçalması anlamına gelen tonun, cümle akışında uygun biçimde kullanılmamasına **Yanlış Tonlama** denir. Solunuma dikkat edilmezse tonlama bozular.
- Gereğinden hızlı veya yavaş bir tempo, tonlamanın anlamını yitirmekle kalmaz, anlaşılama, yanlış anlaşılma, dikkat dağılması gibi sebepler doğurur.
- Cümleleri sürekli yükselen tonda bitirmek ne kadar hatalı ise, düşük tonda sesin anlaşılır şiddette çıkmaması da bir hatadır.
- Yapılacak seslendirmelerde ya da metin okurken genel bir ton yakalamaya çalışmalıyız.

- Tonlama sese dayalı bir söyleyiş biçimi olduğu için sadece konuşma dilinde vardır.

Tonlama, özellikle şu cümlelerde kendini daha çok belirginleştirir:

Emir cümlelerinde

- "Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, bağır;
- Soru cümlelerinde
- "Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım?"
- Ünlem cümlelerinde
- "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"

- Beş çeşit tonlama yapılabilir:
- Düz
- Yükselen
- Alçalan
- Yükselip alçalarak dalgalanan
- Alçalıp yükselerek dalgalanan

- "En iyi, denizde yüzme öğrenilir.",
- "Sağlam, lâstik tamiri yapılır."
- Yukarıdaki cümlelerde ortaya çıkabilecek "en iyi deniz",
- "sağlam lâstik tamiri" gibi bir algılamayı, ancak doğru yapılmış bir tonlama önleyebilir.

Her sözcüğün kendine özgü farklı bir tonu vardır. Kullanıma göre aynı sözcük farklı tonlarda söylendiğinde, farklı anlamlara bürünebilir.

Örneğin

“inanmıyorum” kelimesini farklı tonlarda verelim.

Ben seçildim! -inanmıyorum! (sevinç, coşku, heyecan)

Kazanamamışım –inanmıyorum!(karamsarlık, endişe)

Bu yarışta seni yenerim –inanmıyorum!(küçümseme)

- Bir metni seslendirirken, doğaçlama konuşurken sesimizdeki ton değişiklikleri bizim anlatım tarzımızdır. Ses tonumuzu tiz, pes ya da orta perdeden kullanırken katabildiğimiz ya da katmayı tercih ettiğimiz duygular bu tarzı oluşturur.
- Konunun niteliğine göre sesimiz tiz perdeden çıkarken sevinç, şaşkınlık, hiddet ifadelerini; pes perdeden çıkarken karamsarlık, acı, inanç gibi ifadeleri daha iyi belirtiriz.

- Orta perde daha çok rahatlık ve durgunluk demektir. Ses tonunun ve tonlamanın kişilikle de yakın bir ilgisi vardır.
- Coşkulu, sevinçli, mutlu, hayata ve olaylara olumlu bakan insanlar konuşmalarına farklı tonlarla renk ve uyum katarken; bunalımlı, bezgin insanlar tekdüze ve sıkıcı konuşmaktan kurtulamazlar.

“Şimdi” kelimesinin farklı cümleler içindeki tonlamalarına bakalım;

***Şimdi** geldim diyorum, anlamıyor musun ?*
*Daha fazla bekleyemem; ya **şimdi** ya da hiçbir zaman !*
*Anlamadım, **şimdi** mi diyorsun ?*
*Sonra değil, **şimdi**.*
*Ne ! **Şimdi** diyen sen değil misin ?*
***Şimdi** mi ?. Kesinlikle olmaz.*
*Sen **şimdi** onu bunu bırak da ötesinden söz et.*
***Şimdi** buradaydı.*

Evet" kelimesini kendisinden sonra gelen kelimelerin anlamlarına göre söylemeye çalışınız.

Evet, kabul ediyorum.

Evet, öyle diyelim.

Evet, olsa da olur, olmasa da.

Evet, kesinlikle öyle.

Evet, vay canına!

Evet, çok iyi anlıyorum.

Evet, burama geldi.

Evet, anlat hele, sonra ne oldu?

Evet, kaç defa söyleyeceğim.

Evet, ama, başka türlü de düşünebiliriz.

Evet, gerçekten de sevimli çocuk.

Evet, Allah cezanı versin.

Evet, peki efendim hay hay!

"Hayır" kelimesini kendisinden sonra gelen kelimelerin anlamına uygun şekilde söyleyiniz.

Hayır, kabul etmiyorum.(normal sesle)

Hayır, kabul etmiyorum. (öfkeyle)

Hayır, öyle demedim. (üzüntülü)

Hayır, bir şey değil, başınıza dert açar.(kaygılı)

Hayır, yanılıyorsunuz, işin aslı şu. (uzatarak ve karşı çıkarak)

Hayır, izin vermiyorum. (çok kızgın)

Hayır, sana gücenir miyim? (sevecenlikle)

Konuşma Hızı

- İnsanların bir mesajı iletmesini sağlayan sadece sözleri ya da ses tonları değildir; konuşmalarının hızı da anlamın oluşmasında etkilidir.
- “Olağan konuşmalarda konuşma hızı (tempo) dakikada 125-175 kelime arasında değişir. Bu hızın altına düşölürse konuşma tekdüze ve can sıkıcı bir hal almaya başlar. Dakikada 175 kelimedenden fazla söylemek, konuşmayı takip etmeyi güçleştirir.”

- Hızlı konuşma, konuşulanların anlaşılmasını engelleyen bir kusurdur. Çevremizde hızlı konuşan kişileri anlamakta zorluk çektiğimiz için belli bir süre sonra onların konuşmalarından koparız ve dinliyormuş gibi yaparız.
- Hızlı konuşanlar, pek çok sesi yutarak konuşurlar; durak, vurgu ve tonlamaya dikkat etmezler; hızlı konuştuklarından hafıza konuşmayı planlamakta zorlandığından “hıı, şey, yani, eeee” gibi asalak ifadeleri çok kullanırlar.

- Sözcükleri anlaşılmaz biçimde art arda sıralamak, yanlış ulamalarla konuşmayı bir an önce bitirmek hatalıdır. Yorgunluk ve heyecan konuşma hızını etkiler. Çekingen, sıkıntılı kişilerin konuşması ağır bir tempoda iken, hareketli ve heyecanlı kişiler aşırı hızlı konuşurlar.
- Akademik bir ortamda, hızlı konuşan bir öğretmenin derse hazırlıklı geldiği ve bilgili olduğu düşünülebilir. Başka durumlardaysa hızlı konuşmanın başkaları üzerinde rahatsız edici ya da sindirici bir etkisi vardır. Yavaş konuşma da yine dinleyicileri etkiler.

- Rapor sunan bir öğrencinin yavaş konuşması, kendine güvenmediği ya da iyi hazırlanmadığı anlamına gelebilir; tersine bir ebeveynin yavaş konuşması sınırlı bir çocuk üzerinde sakinleştirici bir etkiye sahip olabilir.
- Çoğumuzun tercih ettiği bir konuşma hızı vardır; fakat sosyal etkinlik, konuştuğumuz kişiye göre hızlanıp yavaşlayacak kadar esneklik göstermemizi gerektirir.

İdeal olan, konuşma hızımızı her duruma göre ayarlamamızdır. Çoğu kimse, sözsüz dilin başka türlerinin farkında olmadığı gibi, kendi konuşma hızından ve konuşma hızının başkaları üzerindeki etkisinden de habersizdir.

Konuşma hızında etkisi olan iki unsur; .

- hece uzunluğu
- duraklama

Hece Uzunluğu

- *Bir ünlünün seslendirilmesi sırasında geçen süreye hece uzunluğu adı verilir. Hece uzunluğuna dikkat eden bir konuşmacı doğru yoldadır. Ünlüleri kısa ya da uzun söyleme konuşma hızını etkiler.*
- *Bu yüzden konuşmada ne gereğinden fazla, ne de az bir hızda değil, olması gerektiği kadar bir hızlı olmak gerekir.*

Duraklama

- Konuşurken yapılan duraklamalar büyük önem taşır. Dinleyenlere anlama fırsatı vermek, söyleneni vurgulamak, dinleyicilerden tepki beklemek amacıyla duraklama yapılır.
- Bu duraklar, normal olarak kelime aralarında ve cümle sonlarında yapılan duraklardan daha uzun sürelidir. Konuşmacı, bunların süresini istediği gibi ayarlayabilir. Bütün bunlar da konuşma hızını etkiler.

Gereksiz yapılan duraklama konuşmayı yavaşlatır, hiç susmadan yapılan konuşmalarsa anlaşılmaz olur. Yazıdaki noktalama işaretleri duraklamalar için yol göstericidir.

- Metinde, noktadan sonra durulur.
- Haberleri veriyoruz.
- Paragraf değişimlerinde de durmak gerekir.
- Virgüller kısa duraklamalar içindir.
- Öyle sinirliydi ki, çekip gideceğini zannettim.

- Gereksiz yapılan duraklama konuşmayı yavaşlatır, hiç susmadan yapılan konuşmalarsa anlaşılmaz olur. Yazıdaki noktalama işaretleri duraklamalar için yol göstericidir.
- Noktalama işaretinin olmadığı bir metinde ise vurgu amacıyla durulur. Duraklama soluk almak için iyi bir fırsattır.
- Başkalarına ait sözlere başlarken ve bitirirken duraklama yapılır.
- Ulu önder “bağımsızlık benim karakterimdir” diyordu.

- Gereksiz yapılan duraklama konuşmayı yavaşlatır, hiç susmadan yapılan konuşmalarsa anlaşılmaz olur. Yazıdaki noktalama işaretleri duraklamalar için yol göstericidir.
- İki cümleyi birbirine bağlayan, bağlaç niteliği taşıyan ifadelerden önce durulur.
- Dikkat etmiyorsun onun için yanılıyorsun.
- Ünlem ifadelerinden sonra durulur.
- Bir daha böyle davranmayacaksın!

- Hızlı konuşanları, öncelikle diyafram nefesi almaya alıştırmak gerekir. Yine tekerlemelerle boğumlama çalışmaları yaptırılır. Ayrıca tonlama ve vurgu sistemi kavrattırılır. Bütün bu çalışmalardan daha çok Türkçe cümle sistemi kavratılmalıdır.
- Cümlenin öğeleri arasında durak yapılması gerektiği anlatıldıktan sonra yazılı metinlerde cümlenin öğelerini bulma çalışmaları yaptırılarak cümle bilgisinin motorize hale getirilmesi gerekir.

- Eğer konuşmamız çok hızlı ise, kısa metinler hazırlayıp ,bu metinlerdeki ünlülerin ve hecelerin söyleniş sürelerini uzatarak konuşma hızını düşürmeye çalışılır. Eğer konuşma hızı yavaşsa bu tekniğin tersi uygulanır.

UZOM

Fırsatlar Sunar

Teşekkürler

Öğr. Gör. Müyesse GÖĞÜŞ

 Diksiyon ve Beden Dili

 Tonlama

 Ünite 7